

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MATEMATIKO, NARAVOSLOVJE
IN INFORMACIJSKE TEHNOLOGIJE

ZAKLJUČNA NALOGA
PREFERENCE PRI SKLEPANJU PRIJATELJSTEV

TJAŠA KUNAVAR

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MATEMATIKO, NARAVOSLOVJE
IN INFORMACIJSKE TEHNOLOGIJE

Zaključna naloga

Preference pri sklepanju prijateljev

(Preferences for making friends)

Ime in priimek: Tjaša Kunavar
Študijski program: Biopsihologija
Mentor: doc. dr. Aleksander Zadel

Koper, September 2015

Ključna dokumentacijska informacija

Ime in PRIIMEK: Tjaša KUNAVAR

Naslov zaključne naloge:

Preference pri sklepanju prijateljstev

Kraj: Koper

Leto: 2015

Število listov: 29 Število tabel: 3

Število prilog: 2 Št. strani prilog: 3

Število referenc: 49

Mentor: doc. dr. Aleksander Zadel

Ključne besede: prijateljstvo, prijatelj, zaželjene lastnosti, spoštovanje

Izvleček:

Ljudje tekom svojega življenja oblikujemo tesna in dolgotrajna prijateljstva. Namen diplomske naloge je bil raziskati lastnosti, ki so nam pri sklepanju prijateljstev pomembne. Prvi del diplomske naloge je bil usmerjen v identifikacijo lastnosti na podlagi mnenja posameznikov tekom fokusnih skupin, v katerih je sodelovalo 9 študentov biopsihologije. Analiza rezultatov je pokazala deset zaželenih lastnosti, kot so zaupanje, zanesljivost, iskrenost in druge, ki so jim udeleženci pripisali največji pomen. Namen drugega dela diplomske naloge je bil ugotoviti, katere lastnosti se najbolj pogosto pojavljajo pri izbiri prijateljev in katere najmanj, kar je bilo preverjeno z anketo pri kateri so posamezniki izbirali med skupinami naključno razporejenih lastnosti. Sodelovalo je 30 udeležencev starih med 19 in 29 let. Rezultati so pokazali, da je udeležencem najbolj pomembno, da jih prijatelji spoštujejo, ter da se lahko zanesejo nanje in jim zaupajo.

Key words documentation

Name and SURNAME: Tjaša KUNAVAR

Title of the final project paper:

Preferences for making friends

Place: Koper

Year: 2015

Number of pages: 29

Number of tables: 3

Number of appendix: 2

Number of appendix pages: 3

Number of references: 49

Mentor: Assist. Prof. Aleksander Zadel, PhD

Keywords: friendship, friend, desired characteristics, respect

Abstract:

People over the course of their lives form a close and long-lasting friendships. The purpose of this study was to investigate the characteristics of friends important in making friendships. The first part of this thesis was focused on identification of desirable characteristics on the basis of opinion of individuals during the focus groups, involving nine students of Biopsychology. Analysis of the results showed ten desirable qualities such as trust, reliability and honesty to which participants attributed the greatest importance. The purpose of second part of the thesis was to find out which characteristics most commonly appear while choosing friends and which appear the least commonly. This was tested with a survey in which individuals choose between randomized groups of characteristics. A total of 30 participants age 19 to 29 were included. The results showed that participants most value in friends that they respect them, they can rely on them and trust them.

Zahvala

Zahvaljujem se vsem, ki so mi pomagali in me spodbujali pri pisanju diplomske naloge.

Posebna zahvala gre mojemu mentorju Aleksandru Zadelu za vso pomoč in potpežljivost. Zahvaljujem se tudi vsem članom svoje družine, saj so vedno verjeli vame in me podpirali. Na koncu pa še zahvala vsem tistim prijateljem, ki mi dokazujejo, da je prijateljstvo res nekaj posebnega.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	1
1.1	Pomembnost prijateljstev	1
1.2	Evolucijska podlaga prijateljstva	2
1.2.1	Recipročni altruizem	3
1.3	Sklepanje prijateljstev	4
1.4	Lastnosti pomembne pri prijateljih	4
1.5	Namen dela in raziskovalna vprašanja	6
2	METODA	8
2.1	Prvi del	8
2.1.1	Vzorec	8
2.1.2	Pripomočki	8
2.1.3	Postopek	8
2.2	Drugi del	9
2.2.1	Vzorec	9
2.2.2	Pripomočki	9
2.2.3	Postopek	9
3	REZULTATI	10
3.1	Prvi del	10
3.2	Drugi del	11
4	INTERPRETACIJA	13
5	SKLEPI	15
6	VIRI IN LITERATURA	16

KAZALO PREGLEDNIC

Tabela 2.01	8
Tabela 3.01	11
Tabela 3.02	12

KAZALO PRILOG

Priloga A: Polstrukturiran intervju za fokusno skupino

Priloga B: Anketa

1 UVOD

Prijateljstvo je pojem za katerega vsi vemo kaj pomeni, težko pa najdemo enoznačno opredelitev, ki bi povzela vse različne definicije prijateljstva. Ker smo si med seboj tako različni, tudi na prijateljstvo gledamo drugače in oblikujemo različne definicije. Tako lahko v literaturi najdemo kar nekaj različnih definicij prijateljstva. Po mojem mnenju je prijateljstvo tisto razmerje, ki ga sami označimo za prijateljskega, ne glede na značilnosti samega odnosa. Ravno toliko kot je definicij pa obstaja tudi citatov o prijateljstvu, ki ubesedijo različna čustva in razmišljanja posameznikov.

“Prijateljstvo je kakor zrak, ki ga dihamo. Zdi se nam samoumevno, vendar brez njega ne moremo preživeti.” (Susanta Ghosh)

Prijateljstvo je intimen, oseben in skrben odnos v katerem osebe spontano iščejo bližino druge osebe (Donelson in Gullahorn, 1977 v Fehr, 1996). Vključuje značilnosti kot so obojestranska čustva, želja po vzdrževanju prijateljstva, iskrenost, zvestoba in trajnost odnosa (Donelson in Gullahorn, 1977 v Fehr, 1996). Reisman (1979) je prijatelja definiral kot osebo, ki si želi delati dobro za nekoga drugega in verjame, da ima ta oseba enaka čustva in namene. V SSKJ je prijatelj definiran kot “kdor je s kom v iskrenem, zaupnem odnosu, temelječem na sorodnosti mišljenja, čustvovanja” (SSKJ, 1994, str. 1045).

Za vzpostavljanje prijateljskega razmerja imata ključno vlogo obe osebi, ki v interakciji sodelujeta, saj pri prijateljstvu ne gre le za enosmerni odnos (Erwin, 1998). Lickerman (2013) pravi, da dobrega prijatelja najdemo tako, da sami postanemo dobri prijatelji.

1.1 Pomembnost prijateljstev

Ljudje v večini vlagamo veliko truda v sklepanje in ohranjanje prijateljstev, investiramo čas, energijo, denar in čustva (Lewis, Al-Shawaf, Russell in Buss 2015).

Seyfarth in Cheney (2012) navajata, da ljudje oblikujemo tesna in dolgotrajna prijateljstva ter imamo od njih koristi. Prijateljstvo igra v našem življenju pomembno vlogo, saj prijatelji spodbujajo samozavest in občutek dobrega počutja, se med seboj družijo in podpirajo pri obvladovanju različnih situacij (Hartup in Stevens, 1999). Poleg tega močna socialna mreža zmanjšuje stres, zniža tveganje za bolezni in zviša življensko dobo (Holt-Lunstad, Smith in Layton, 2010). Zmanjšano pojavnost bolezni povezujejo z občutki, da drugim ni vseeno za nas ter da nas cenijo (Gaulin in McBurney, 2004). Gaulin in McBurney (2004) socialno podporo delita na socialno družabnost, ki predstavlja udejstvovanje v socialnih aktivnostih, instrumentalno podporo, ki je povezana s fizično pomočjo prijateljev, informacijsko podporo pri kateri gre za deljenje pomembnih informacij, in podporo pri samospoštovanju, ki predstavlja pozitivne občutke, ki jih dobimo ob druženju s prijatelji. Prijateljstvo nam pomaga tudi pri razvoju družabnosti ter zaupnosti. Z njim pridobimo občutek pripadnosti ter se naučimo poglobljati odnose (Papalia, 2003).

Poleg zgoraj predstavljenega vpliva, ki je posledica značilnosti samega odnosa, pa poznamo še vpliv, ki je odvisen od odnosa in vedenja posameznih prijateljev (Berndt, 1992). Odnosi v prijateljstvu so tako kot vsi ostali odnosi vzajemni, kar pomeni da oseba vpliva na prijatelje, ti pa hkrati vplivajo nanjo (Košir, 2011). V družbi prijateljev se velikokrat konformiramo, prihaja pa tudi do posnemanja posameznih prijateljev (McAndrew, 2015). Prijatelje občudujemo in spoštujemo, zato se včasih strinjamo z njimi samo zato, ker zaupamo njihovi presoji. Po drugi strani pa se tudi zavedamo, da z vztrajanjem pri drugačnem mnenju tvegamo neodobravanje ali posmehovanje s strani prijateljev. Prisoten je tudi informacijski vpliv, saj pri pogovoru s prijatelji poslušamo njihovo mnenje in argumente (Berndt, 1992). Berndt (1992) pri tem poudarja, da je vpliv prijateljev večinoma posledica pozitivne okrepitve in ne prisilnega pritiska.

Od vrstnikov lahko prevzamemo nekatere lastnosti, ki so lahko pozitivne, lahko pa tudi negativne. Med negativnimi prevladuje krepitev predsodkov do drugih in privzemanje nezaželenih vrednot, kot so kraje, uživanje alkohola in podobno (Papalia, 2003).

Zaradi vpliva prijateljskih odnosov, ki so posledica ali značilnosti samega odnosa ali pa vedenja posameznih prijateljev, je pomembno, da procesu prijateljstva posvečamo pozornost.

1.2 Evolucijska podlaga prijateljstva

Evolucijsko gledano so prijateljstva povečala možnosti za preživetje in reprodukcijo skozi različne mehanizme kot sta recipročni altruizem in zavezništvo. Verjetno je, da so se mehanizmi za sklepanje prijateljstev izoblikovali na podlagi koristi, ki jih prijateljstva prinašajo (Lewis, Al-Shawaf, Russell in Buss 2015).

Vsi organizmi iz okolja pridobivamo vire za preživetje, le ti pa so lahko v različnih oblikah. V širšem smislu lahko kot vire štejemo tudi druge osebe. Tako partner, družinski člani, zavezniki in prijatelji za nas predstavljajo socialne vire, ki nam pomagajo pri preživetju in reprodukciji (Gaulin in McBurney, 2004).

Da bi pridobili zadostno količino socialnih virov v obliki drugih oseb je pomembno, da imamo socialne veščine, ki nam pomagajo pri sklepanju povezav z osebami, ki nam prinašajo koristi. DeScioli in Kurzban (2009) zagovarjata hipotezo zavezništva po kateri si ustvarjamo podporne skupine prijateljev za primere konfliktov. Gaulin in McBurney (2004) pa ob tem poudarjata tudi pomembnost prepoznati, kaj lahko druga oseba stori zame oziroma ali nam predstavlja vir za preživetje. Koncepta inteligentnosti in osebnosti sta ena izmed tistih, ki reflektirata naše vrednotenje drugih kot potencialne vire (Gaulin in McBurney, 2004).

Med pomembne stvari, ki jih prijatelji naredijo za nas, šteje, da nam prihitijo na pomoč ko smo v težavah, da nam ponudijo hrano, zatočišče in skrbijo za nas, ko smo bolni. Na ta način povečajo naše možnosti za preživetje (Buss, 2009). Pri prijateljih enakega spola so koristi med drugim komunikacija o temah povezanih s seksom, diskusije o namenih snubcev, pomoč pri pridobitvi partnerja, izmenjava nasvetov ter pomoč in sodelovanje pri pridobivanju sredstev (Lewis, Al-Shawaf, Russell in Buss 2015).

Prijatelji pa nam poleg ostalih koristi, zagotavljajo tudi občutek sreče. Evolucijski pristop predlaga, da so pozitivna čustva kot je občutek sreče, posledica motivacijskih programov, ki so se razvili, da bi vodili ljudi v ponavljanje vedenja povezanega z večjo možnostjo preživetja in reprodukcije (Lewis, Al-Shawaf, Russel in Buss, 2015). Kakovost prijateljstva je prediktor sreče skozi vse starostne skupine (Chan in Lee, 2006). Tako je učinkovita strategija za maksimiziranje sreče investicija v globoka prijateljstva. Če nas prijatelj osrečuje, obstaja velika verjetnost, da bomo to prijateljstvo želeli nadaljevati in še naprej črpati pozitivna čustva iz odnosa (Angelo, 2014). Tak prijatelj ima večjo možnost, da za nas postane nenadomestljiv. Tooby in Cosmides (1996) nenadomestljivost prijateljev povezuje z zmanjšanjem možnosti, da nas bodo prijatelji zapustili v času stiske.

1.2.1 Recipročni altruizem

Recipročni altruizem lahko definiramo kot sodelovanje med dvema posameznikoma za skupno korist in vključuje sodelovanje, recipročnost in socialno izmenjavo (Cosmides in Tooby, 1992).

Sodelovanje med osebami v smislu socialnih izmenjav se pojavlja skozi različne kulture, najdemo pa ga tudi v lovsko-nabiralniških kulturah, ki so podobne pogojem v katerih smo se ljudje razvili (Cashdan, 1989). Recipročni altruizem lahko najdemo tudi pri ostalih primatih kot so šimpanzi in pavijani, socialne izmenjave pa se pojavljajo tudi pri bolj oddaljenih vrstah kot je vampirski netopir (De Wall, 1982; Wilkinson, 1984). Take izmenjave so dokaj enostavne, če potekajo istočasno, bolj zapleteno pa postane v primeru, ko niso simultane. V takih primerih mora oseba drugi zaupati, da ji bo pomagala kdaj kasneje (Cosmides in Tooby, 1992). Ko je posameznik mlajši, razume recipročnost kot direktno izmenjavo ene stvari za drugo, ko pa postane starejši začne na recipročnost gledati z bolj izdelanega vidika in jo razume kot to, da se do drugih obnašaš kot želiš, da se oni obnašajo do tebe (Berndt, 1982). Alexander (1987) predlaga, da nam takšno vedenje koristi, saj ljudje raje pomagamo tistim, ki pomagajo drugim. Roberts (2008) omenja koncept indirektna vzajemnosti kot razlago, zakaj je pomembno, da nas drugi dojemajo kot osebo, ki rada sodeluje in pomaga drugim. Indirektno vzajemnost definira kot dejanja pri katerih je povrnitev pričakovana od nekoga drugega in ne od osebe, proti kateri je bilo dejanje usmerjeno. Drugi vidik tega procesa je, da prepoznamo osebe, ki ne sodelujejo in jih izključimo iz procesa sodelovanja (Tullberg, 2004).

Nekateri avtorji (Tooby in Cosmides, 1996) dvomijo, da je recipročni altruizem podlaga prijateljstva, saj večinoma želimo prijateljem pomagati, se ob tem počutimo dobro in ne pričakujemo ničesar v zameno. Pri tem si Buss (2009) postavlja vprašanje, če res pomagamo zaradi dobrote same ali se v to le prepričamo. Ni smisel prijateljstva ravno v tem, da lahko prijatelju zaupamo in se zanesemo nanj, da nam bo pomagal in stal ob strani, ko ga bomo potrebovali? Prijateljstva v katerih bo ena oseba vedno pomagala drugi, druga pa te pomoči ne bo vračala, se le malokdaj obdržijo. Morda res od prijateljev ne pričakujemo direktnega poplačila za našo pomoč, vendar težko rečemo, da od njih ne pričakujemo, da nam bodo pomagali, ko bomo pomoč potrebovali sami .

1.3 Sklepanje prijateljstev

Posameznik se nauči spretnosti prijateljstva in socialnega sodelovanja že v obdobju otroštva. Po Selmanu se prva stopnja prijateljstva (stopnja nič), imenuje trenutno tovarištvo za igro, postavlja pa jo v okvir med 3. in 7. letom starosti. Na tej stopnji otroci še niso sposobni empatije, bolj pomembna pa jim je bližina prijatelja v telesnem smislu, njegove materialne zmožnosti ter družba pri igri (Zupančič, 1999). Empatija tipično zajema emocionalno in kognitivno komponento, pri čemer je emocionalna komponenta lahko prisotna že pri novorojenčkih in malčkih, medtem ko kognitivno komponentno povezujejo z razvojem teorije misli pri približno 4.-5. letu starosti (McDonald in Messinger, 2011; Wellman, Cross in Watson, 2001). Pri štirih letih otroci preidejo na prvo stopnjo, ki se imenuje stopnja enosmerne pomoči, temu pa sledi stopnja dvosmernega sodelovanja (Selman po Zupančič, 1999). Z vstopom v šolo se krog prijateljstev začne širiti, saj posameznik pride v stik z večjim številom vrstnikov (Roffey, Tarrant in Majors, 1994). Čim starejši je otrok, tem bolj postane izbirčen pri izbiri prijateljev ter pridobiva vse več samostojnosti pri izbiranju prijateljev (Konda, 1996; Korbar, 2014). Na tretji stopnji prijateljstvo postane vzajemen in zaupen odnos pri katerem se od prijateljev pričakuje popolna vdanost. Zadnja stopnja je stopnja avtonomne odvisnosti na kateri posameznik začenja razumeti, da prijatelji potrebujejo spoštovanje njihovih potreb po odvisnosti in avtonomnosti (Selman po Zupančič, 1999). V času adolescence pride do pravega samostojnega socialnega izbora prijateljev (Konda, 1996).

Ko osebo spoznamo, gremo v odnosu z njo čez različne faze, ki lahko na koncu pripeljejo do pravega prijateljstva. Prva faza po Erwinu (1998) je spoznavna in temelji na rednem stiku z osebo in medsebojnem spoznavanju. Ko osebi odkrijeta vzorce povezovanja, pride do izgradnje odnosa, ki temelji na skupnih interesih, podobnih stališčih, željah in ciljih. V tretji fazi se odnos nadaljuje in utrjuje skozi razreševanje konfliktov, kar pripomore k stabilnejšemu odnosu in vzpostavitvi zaupanja. Erwin (1998) temu procesu doda še fazo poslabšanja oziroma propada, ki predstavlja končanje prijateljskega odnosa.

Pri sklepanju prijateljstev so pomembni štirje faktorji: okoljski, individualni, situacijski in diadni. Za prijatelja bomo bolj verjetno izbrali osebo, s katero smo v fizičnem kontaktu, obstaja verjetnost, da bomo z njo ostali v kontaktu in imamo občutek, da smo tudi mi tej osebi všeč. Poleg tega pri izbiri prijateljev igrajo pomembno vlogo tudi lastnosti, ki si jih pri prijatelju želimo (Fehr, 1996).

Vendar, kaj so tiste lastnosti, ki si jih pri prijateljih želimo in na katere smo pozorni pri sklepanju prijateljstev?

1.4 Lastnosti pomembne pri prijateljih

V obdobju otroštva je značilno, da je prijatelj tista oseba, ki se s teboj igra. Pri otrocih starih med 7 in 12 let lahko opazimo že bolj poglobljena prijateljstva, pri katerih so otroci pozorni na to, da imajo s prijatelji skupne interese ter da so jim ti pripravljeni pomagati. Konda (1996) je ugotovila, da si otroci želijo za prijatelje tiste, ki se z njimi igrajo, jim posojajo stvari, so prijazni, dobri, pametni, lepi in dobri športniki. Starejši otroci govorijo

tudi o zaupanju in temu, da so razočarani, če jih prijatelj pusti na cedilu (Konda 1996). Prijateljstva v obdobju adolescence niso več zasnovana samo za zabavo, temveč temeljijo na spoštovanju, zaupanju in zainteresiranosti za drugega (Kapor Stanulović, 1991).

Z leti si oblikujemo sistem vrednot in lastnosti, ki jim morajo osebe ustrezati, da lahko na njih gledamo kot na prijatelje. Izbira prijateljev je povezana tudi s posameznikovimi lastnostmi (Krnjajić, 1990). Različni avtorji trdijo, da sklepamo prijateljstva s tistimi, ki so nam podobni (Brehm, 1985; Woolsey in McBain, 1987). Če imata obe osebi enake interese, lahko obe hkrati uživata v teh dejavnostih. Podobnost pa se kaže tudi v osebnih lastnostih in vrednotah, saj se bolje ujamemo s prijatelji, ki so nam bolj podobni (Rich Harris, 2006). Šolski otroci prijateljske odnose sklepajo s tistimi, ki so jim najbolj podobni glede na starost, spol in interese (Papalia, 2003). Prijatelji naj bi si bili podobni tudi v fizičnem izgledu (Cash in Derlega, 1978).

V življenju se velikokrat znajdemo v situacijah v katerih potrebujemo podporo prijateljev in v takih situacijah je pomembno, da imamo ob sebi prijatelje na katere se lahko zanesemo in so nam vedno v oporo (Roffey, Tarrant in Majors, 1994; Marjanovič Umek in Zupančič, 2004). Posamezniki pri lastnostih, ki se jim zdijo pomembne pri prijateljih največkrat navajajo prijaznost in zanesljivost (Korbar, 2014). Zanesljivost se je izkazala kot ena izmed lastnosti, ki jo posamezniki prioritizirajo pri prijateljih. Vsi smo kdaj imeli prijatelje, ki so bili ob nas, ko je bilo vse dobro, ko nam je bilo težko pa so izginili (Buss, 2009). Zato pravijo, da pravega prijatelja spoznaš v nesreči.

Tooby in Cosmides (1996) odsotnost pomoči v stiski pojasnjujeta s paradoksom bankirja, ki pravi, da je manjša možnost, da bomo pomagali posameznikom, ki potrebujejo največ pomoči, saj je za njih najmanj verjetno, da nam bodo lahko ta dejanja v prihodnosti poplačali. Tako bomo raje pomagali tistim, ki so v boljšem stanju in nam lahko vrnejo koristi. Ta problem lahko rešimo s tem, da za prijatelje postanemo nenadomestljivi in nepogrešljivi. Posedovanje edinstvenih znanj in ugodnosti, ki niso značilne za nikogar drugega v skupini zmanjša verjetnost zapustitve v stiski (Tooby in Cosmide, 1996).

Pri tem pa je pomembno tudi, da nas prijatelj posluša, da se lahko z njim odkrito pogovarjamo in da je oseba, ki ji lahko zaupamo (Annis, 1987; Marjanovič Umek in Zupančič, 2004). Zaupanju dajejo več pomena dekleta, medtem ko pri moškem spolu ponavadi ni tako zaupnega odnosa (Papalia, 2003). Korbar (2014) je v svoji raziskavi ugotovila, da osebe največkrat navajajo, da v svojem življenju potrebujejo prijatelje zato, da imajo nekoga, ki mu lahko zaupajo. Pri odraslih se je pokazalo, da je zaupanje lastnost, ki jim je najbolj pomembna pri prijateljih (Korbar, 2014). Z zaupanjem pa se povezuje tudi iskrenost za katero mnogi menijo, da je osnova prijateljstva (Annis, 1987; Firestone, 2015). Prijateljstvo vključuje tudi skrb za drugo osebo in sposobnost predstavljati si, kaj druga oseba doživlja (Annis, 1987).

Spoštovanje se v povezavi s prijateljstvom v literaturi ne pojavlja tako pogosto. V SSKJ (1994) je spoštovanje definirano kot pozitiven odnos do druge osebe, zaradi njegove moralno utemeljene veljave in vrednosti. Spoštovanje je univerzalna vrednota človeka, ki se kaže v občudovanju pogledov in čustev drugega, cenjenju njegovih sposobnosti in kvalititet (Kohlberg, 1984; Price Mitchell, 2014). O sebi radi razmišljamo kot o altruističnih bitjih, pripravljenih pomagati drugim, vendar se hitro počutimo nespoštovane, če nam le ti

tega ne vračajo. Taylor (2012) trdi, da se v odnosu počutimo nespoštovane, če naprimer prijatelj pozabi na naš rojstni dan, nas ne pokliče nazaj ali nas ne povabi na zabavo. Nespoštovanje nas prizadane, vpliva na našo samozavest in nam daje občutek manjvrednosti (Key, 2014). Zaradi tega od prijateljev potrebujemo ravno nasprotno, spoštovanje in potrditev (Taylor, 2012).

Preden človeka spoznamo, si na podlagi njegovega zunanje videza ustvarimo prvo mnenje, zato veliko vlogo pri vzpostavljanju odnosov igra tudi fizična privlačnost posameznika. Krnjajić (1990) trdi, da raje razvijemo odnos z osebo, ki nam je na pogled privlačnejša. Razlog temu je lahko, da je lahko vsak prijatelj tudi potencialni partner ali pa nas predstavi svojim prijateljem, ki so ravno tako privlačnega izgleda. Raziskave so pokazale da moški v primerjavi z ženskami fizičnemu izgledu prijateljev nasprotnega spola namenijo večji poudarek (Lewis, Conroy Beam, Al Shawaf, Raja, DeKay in Buss, 2011). Vsak posameznik si oblikuje svoj sistem vrednot, ki jih ceni pri prijateljih, zato se ti kljub nekaterim podobnostim med seboj razlikujejo (Krnjajić, 1990). Nekaterim več pomeni, da lahko osebi zaupajo, drugim da se z osebo zabavajo, nekaterim pa tudi, da imajo od nje materialne koristi (Korbar, 2014). Avtorji kot pomembne navajajo tudi lastnosti kot so fizična privlačnost, socialne veščine, odzivnost, podobnost, iskrenost, odprtost... (Donelson in Gullahorn, 1977; Fehr, 1996). Na splošno dajemo pri prijateljih večji pomen osebnostnim značilnostim kot ostalim lastnostim (Lewis idr., 2011).

1.5 Namen dela in raziskovalna vprašanja

Namen diplomske naloge je bil raziskati lastnosti na podlagi katerih ljudje izbiramo prijatelje, saj se v teoriji pojavlja veliko število različnih lastnosti, ki jim različni avtorji pripisujejo pomembnost pri procesu sklepanja prijateljstev. Cilj je bil identificirati lastnosti, ki imajo pri tem procesu največji vpliv ter jih povezati s teoretičnimi dognanji. Ravno zaradi razloga, da se v literaturi pojavlja veliko število lastnosti, ki se povezujejo s prijateljstvom sem želela najprej narediti izbor teh lastnosti, za kar se mi je zdelo najbolj primerno uporabiti fokusne skupine, saj le te predstavijo temo iz različnih vidikov ter združijo različna mnenja in poglede. Pri raziskavah, ki sem jih zasledila doslej, se mi je zdelo, da je manjkala ravno združitev različnih pogledov in idej.

Večina podobnih raziskav, ki se ukvarjajo z identifikacijo lastnosti, ki jih smatramo za pomembne pri prijateljih, je narejenih s pomočjo anket pri katerih udeleženci le naštevajo pomembne lastnosti. Sama sem želela narediti korak dlje in preveriti kako se posamezniki odločajo, če imajo pred seboj različne kombinacije lastnosti in morajo med njimi izbirati ter sprejemati težke odločitve.

Prvi del diplomske naloge je bil usmerjen v identifikacijo lastnosti na podlagi mnenja posameznikov, saj sem se v prvem delu osredotočila na lastnosti za katere sami menimo, da so pomembne pri izbiri prijateljev. Raziskovalno vprašanje, ki sem si ga postavila je bilo, katere so tiste lastnosti, za katere menimo, da so pomembne pri prijateljih. Glede na teorijo sem pričakovala, da bodo lastnosti raznolike (Krnjajić, 1990) ter, da bodo prevladovali osebnostne značilnosti (Lewis idr., 2011). Predvidevala sem, da bodo posamezniki izpostavili lastnosti kot so fizična privlačnost, socialne veščine, odzivnost,

podobnost, iskrenost, odprtost (Donelson in Gullhorn, 1977; Fehr 1996), to da osebi zaupamo, se z njo zabavamo, imamo od nje materialne koristi (Korbar, 2014), se lahko nanjo zanesemo, nam je vedno v oporo (Roffey, Tarrant in Majors, 1994; Marjanovič Umek in Zupančič, 2004) in druge.

V drugem delu raziskovalne naloge me je zanimalo, katere lastnosti se najbolj pogosto pojavljajo pri izbiri prijateljev in katere najmanj. Rezultati prejšnjih raziskav (Korbar, 2014) kažejo na to, da bodo udeleženci največkrat izbrali lastnosti zanesljivost in zaupanje. Glede na to, da se v literaturi pojavljajo številne lastnosti in da je bilo na to temo opravljenih relativno malo raziskav pa predvidevam, da bodo med pomembnimi lastnostmi tudi nekatere, ki jih v tem delu nisem omenila.

2 METODA

2.1 Prvi del

2.1.1 Vzorec

V fokusni skupini je sodelovalo 9 oseb, starih med 20 in 29 let (povprečna starost udeležencev je bila 23.0 let). Od tega je bilo 5 oseb ženskega spola in 4 osebe moškega spola. Vsi udeleženci so bili študentje biopsihologije, saj se mi je za potek diskusije zdelo pomembno, da imajo zadostno psihološko znanje. Vzorec je bil priložnosten in ne naključen. Sodelovale so osebe, ki so bile pripravljene doprivesovati svoje mnenje v fokusni skupini.

Tabela 2.01

Število udeležencev, njihov spol in povprečna starost.

	Število	Osebe moškega spola	Osebe ženskega spola	Povprečna starost
Skupina 1	5	2	3	22.2
Skupina 2	4	2	2	24.0
Skupaj	9	4	5	23.0

N=9

2.1.2 Pripomočki

Za izvedbo fokusne skupine sem potrebovala snemalno napravo, s katero sem diskusijo posnela, in računalnik, na katerega sem naredila transkript pogovora. Za spraševanje sem uporabila polstrukturiran intervju, ki je vseboval vprašanja o lastnostih, ki so nam pomembne pri prijateljih, na podlagi česa se nam zdi, da prijatelje izbiramo, na kaj smo pozorni in podobno. Prvi del vprašanj se je nanašal na osebno mnenje glede lastnosti, ki so pomembne pri prijateljih, drugi del pa je imel poudarek na evolucijskem vidiku pomembnosti lastnosti pri izbiri prijateljev.

2.1.3 Postopek

Udeležence sem že pred začetkom razdelila v dve skupini ter s tem v posamezno fokusno skupino vključila manjše število udeležencev, kar je omogočilo, da je imel vsak posameznik večjo možnost izraziti svoje mnenje. Posamezni fokusni skupini sem izpeljala ločeno ter za obe uporabila isti polstrukturiran intervju.

Pred začetkom fokusne skupine sem se z vsemi udeleženci sestala in jim razložila, kakšen bo potek in namen raziskave. Fokusna skupina se je izvajala v zasebnih prostorih, saj se mi je zdelo pomembno, da imamo med potekom pridobivanja podatkov s fokusno skupino

mir, prav tako pa sem želela sproščeno vzdušje, do katerega bi težje prišlo, če bi se dobili v formalnih prostorih.

Na začetku sem jim podala osnovna navodila ter od njih pridobila osnovne podatke (spol, starost, izobrazba). Diskusiji sta potekali približno 60 min, za osnovo so bila uporabljena vnaprej pripravljena vprašanja, na ta pa se je dodajalo še nova vprašanja, ki so bila odvisna od razvoja diskusije. Po koncu diskusije sem transkribirani zvočni posnetek diskusije pregledala ter analizirala vsebino. Posvetila sem se identificiranju lastnosti, ki so jih udeleženci prepoznali kot pomembne in so se pojavile večkrat tekom diskusije.

2.2 Drugi del

2.2.1 Vzorec

V raziskavi je sodelovalo 30 udeležencev, od tega je bilo 18 oseb ženskega spola in 12 oseb moškega spola. Udeleženci so bili polnoletni mladostniki in mlajši odrasli stari med 19 in 29 let. Povprečna starost oseb je bila 22.6 let. Vzorec je bil priložnosten in ne naključen, saj sem v raziskavo vključila omejen krog udeležencev, ki so bili pripravljeni sodelovati.

2.2.2 Pripomočki

Pri raziskavi sem uporabila anketo, ki je na začetku vključevala osnovna navodila ter vprašanja o spolu in starosti, temu pa je sledilo pet izbirnih vprašanj. Iz lastnosti, ki sem jih identificirala v prvem delu sem sestavila tipe oseb z naključno razporejenimi lastnostmi. To sem naredila tako, da sem med 5 tipov oseb razdelila prej ugotovljene zaželjene lastnosti in pa nasprotno izražene lastnosti (naprimer iskrenost in nasprotno izražena lastnost neiskrenost). Tako sem pri vsakem tipu osebe dobila 4 lastnosti. Pri tem sem pazila, da si lastnosti niso nasprotovale, ter da so bile zaželjene lastnosti in nasprotno izražene oziroma nezaželjene lastnosti enakomerno razporejene. Udeleženci so nato izmed teh petih profilov oseb izbrali dva, ki imata lastnosti, ki so jim pri prijateljih najbolj pomembne. To sem ponovila petkrat, da sem prišla do najbolj naključnih razporeditev. Poleg tega sem potrebovala še računalnik ter program za statistično obdelavo podatkov.

2.2.3 Postopek

Na začetku sem izdelala anketo, ki je natančneje opisana zgoraj. To anketo sem razdelila med posameznike, ki so bili pripravljeni sodelovati ter jim pred reševanjem podala osnovna navodila. Zbiranje podatkov je potekalo približno en teden, udeleženci pa so izpolnjevali anketo v pisni obliki. Reševanje anket ni bilo časovno omejeno. Udeleženci so pri vsakem vprašanju izbrali dva tipa osebe, s katerimi bi bili najraje prijatelji. Rezultate izbir udeležencev sem zbrala skupaj v program Excel ter jih nato statistično obdelala s programom SPSS in preverila, katere lastnosti se pri izbiri prijateljev najbolj in katere najmanj pogosto pojavljajo.

3 REZULTATI

3.1 Prvi del

V prvem koraku sem identificirala vse lastnosti, ki so se pojavile tekom diskusije v sklopu obeh fokusnih skupin. V prvi fokusni skupini je bilo teh lastnosti 38, v drugi pa 44. Večina teh lastnosti se je nanašalo na osebnostne lastnosti, nekaj pa se jih je nanašalo tudi na druge značilnosti. Te lastnosti sem nato primerjala med seboj in ugotovila, da je 19 lastnosti, ki so se pojavile v obeh diskusijah. Izmed vseh 63 različnih lastnosti, ki sem jih dobila, sem naredila analizo katere lastnosti so se posameznikom zdele bolj pomembne in so se tekom diskusije večkrat pojavljale. Postopek izbire lastnosti je bil izpeljan na podlagi moje presoje. Za kriterij sem vzela, da se je večina članov fokusne skupine strinjala, da se jim zdi lastnost pomembna ter, da lastnost ni bila omenjena le na hitro temveč se je o njej govorilo dalj časa ali pa je bila tekom diskusije večkrat omenjena. Izmed vseh sem tako dobila 16 lastnosti v prvi skupini in 17 lastnosti v drugi skupini, ki so se po moji presoji posameznikom zdele bolj relevantne. Teh 16 lastnosti iz prve in 17 iz druge fokusne skupine sem nato primerjala med seboj in izbrala tiste lastnosti, ki so se pojavile v obeh skupinah.

Izmed vseh lastnosti sem na koncu identificirala 10 lastnosti, ki so se pojavile v obeh fokusnih skupinah, so bile omenjene večkrat ter so jim posamezniki pripisali večji pomen.

Lastnosti, ki se posameznikom zdijo pomembne pri izbiri prijateljev so:

- skupni interesi,
- zanesljivost (da se lahko na osebo zanesesh),
- empatičnost,
- iskrenost,
- zunanji videz,
- denar,
- zaupanje,
- podobne vrednote,
- inteligentnost in
- spoštovanje.

Pri tem je pomembno poudariti, da so posamezniki dali večji poudarek skupnim interesom in vrednotam ter temu, da se lahko na osebo zanesesh in ji zaupaš. Skupni interesi in to, da se lahko na osebo zanesesh, sta bile med prvimi značilnostmi, ki so jih omenili. Na splošno se je vsem zdelo pomembno, da sta si osebi podobni v različnih aspektih. Kljub temu pa so bili nekateri mnenja, da lahko z osebo, če se trudiš, kljub nepodobnosti skleneš dobro prijateljstvo.

Na spoštovanje so se večinoma spomnili kasneje, vendar ko je nekdo omenil to lastnost, so se potem vsi strinjali, da je zelo pomembna. Pomembni lastnosti za dobrega prijatelja sta se jim zdeli tudi empatičnost in iskrenost.

Glede inteligentnosti so bila različna mnenja. Nekateri so menili, da je pomembna, drugi pa je niso dojemali kot bistveno lastnost pri prijateljih. Izraženo je bilo tudi mnenje, da je bolj pomembno, da sta si osebi podobni v inteligentnosti.

Da ima oseba denar in je lepega zunanjega videza, sta bili lastnosti, za kateri so vsi posamezniki rekli, da njim nista pomembni pri izbiri prijateljev. Eden izmed udeležencev je dodal, da sam na osebe nasprotnega spola velikokrat gleda kot na potencialne partnerke, zaradi česar je mogoče včasih pozoren tudi na zunanji videz. Drugi udeleženec je pri tem pripomnil, da tudi, če ti s to osebo ne uspe, še vedno obstaja možnost, da ti predstavi kakšno lepo prijateljico. Se jim je pa zdelo, da v današnji družbi ljudje velikokrat gledajo na ti lastnosti pri sklepanju prijateljstev ter da opazijo, da se posamezniki, ki imajo veliko denarja ali pa tisti, ki so lepega zunanjega videza velikokrat družijo med seboj.

3.2 Drugi del

Pri raziskavi me je zanimalo katere lastnosti so posamezniki največkrat izbrali. Tabela 3.01 prikazuje vse v raziskavo vključene lastnosti v vrstnem redu, od najpogostejše izbrane do najmanj pogosto izbrane lastnosti ter število izbir za posamezno lastnost.

Tabela 3.01

Pogostost izbire zaželenih lastnosti pri prijateljih

Lastnost	Skupno*	Ženske	Moški	Skupno [%]	Ženske [%]	Moški [%]
Spoštovanje	96	58	38	64	64.4	63.3
Zanesljivost	92	55	37	61.3	61.1	61.7
Zaupanje	86	51	35	57.3	56.7	58.3
Podobne vrednote	69	44	25	46	48.9	41.7
Iskrenost	67	45	22	44.7	50	36.7
Empatičnost	51	32	19	34	35.6	31.7
Skupni interesi	51	33	18	34	36.7	30
Inteligentnost	39	22	17	26	24.4	28.3
Zunanji videz	29	13	16	19.3	14.4	26.7
Denar	20	7	13	13.3	7.8	21.7

*število predstavlja skupno število kolikokrat je bila posamezna lastnost izbrana (največje možno število izbir posamezne lastnosti je bilo 150)

Razvidno je, da je bila največkrat izbrana lastnost spoštovanje, saj je bila izbrana v 96ih primerih. Največkrat so jo izbrali tako moški kot ženske. Tej lastnosti sta sledili zanesljivost, ki je bila izbrana v 62.3% primerov ter zaupanje, za katerega so se udeleženci odločili v 57.3% primerov. To, da se na osebo lahko zanesemo je bilo izbrano skoraj tako pogosto kot dejstvo, da nas oseba spoštuje, saj je bila razlika le v štirih izbirah.

Najmanjkrat izbrane lastnosti so bile inteligentnost, zunanji videz in denar, ki so jih udeleženci izbrali v manj kot 25%. Iz tabele 3.01 je razvidno tudi, da je bila izbira lastnosti pri moških in ženskah zelo podobna.

Tabela 3.02 nam predstavlja izbiro nezaželenih lastnosti, ki so bile ravno nasprotno osnovnim lastnostim. Tukaj so lastnosti navedene od tiste, ki je bila izbrana najmanjkrat do tiste, ki so jo udeleženci izbrali največkrat.

Tabela 3.02

Pogostost izbire nezaželenih lastnosti pri prijateljih

Lastnost	Skupno*	Ženske	Moški	Skupno [%]	Ženske [%]	Moški [%]
Nespoštovanje	9	1	8	6	1.1	13.3
Nezaupanje	27	15	12	18	16.7	20
Neiskrenost	43	24	19	28.7	26.7	31.7
Neempatichnost	47	27	20	31.3	30	33.3
Nezanesljivost	50	29	21	33.3	32.2	35
Neprivlačen	71	48	23	47.3	53.3	38.3
zunanji videz						
Različne	73	42	31	48.7	46.7	51.7
vrednote						
Različni interesi	77	44	33	51.3	48.9	55
Pomankanje	87	55	32	58	61.1	53.3
denarja						
Neinteligentnost	116	75	41	77.4	83.3	68.3

*število predstavlja skupno število kolikokrat je bila posamezna lastnost izbrana (največje možno število izbir posamezne lastnosti je bilo 150)

Izkazalo se je, da so udeleženci najmanjkrat izbrali osebo, ki jih ne spoštuje. Kar 25 oseb ni nikoli izbralo lastnosti nespoštovanje. Med dekleti je do izbire lastnosti nespoštovanje prišlo le pri eni osebi in samo v enem primeru, pri moških pa v osmih primerih pri štirih različnih osebah. To pomeni, da so udeleženci kar v 94% primerov izognili izbiri osebe, ki jih ne spoštuje. Manjkrat so bile izbrane tudi lastnosti nezaupanje in neiskrenost. Pri ženskah lahko opazimo, da so največkrat izbrale lastnosti neinteligentnost, da oseba ni lepega zunanjega videza in da nima denarja. Tudi pri moških sta neinteligentnost in to, da oseba nima denarja med najbolj pogostimi izbirami. Lahko pa opazimo, da so udeleženci moškega spola večkrat izbrali osebo s katero nimajo podobnih interesov in vrednot kot pa osebo, ki ni lepega zunanjega videza.

4 INTERPRETACIJA

Kot je rekel Krnjajić (1990) se sistemi vrednot in lastnosti, ki jih cenimo pri prijateljih razlikujejo in to se je pokazalo tudi skozi fokusne skupine, saj so posamezniki našli veliko število lastnosti, ki so se jim zdele pomembne. Pri nekaterih je bilo opaziti razlikovanja, pri drugih pa so se udeleženci med seboj strinjali, kar kaže na to, da vseeno obstajajo določene podobnosti med nami, kar se tiče sistemov lastnosti, ki jih cenimo pri prijateljih.

Izkazalo se je, da so posamezniki dali največji pomen spoštovanju oziroma temu, da nas oseba spoštuje, saj so izmed vseh lastnosti največkrat izbrali spoštovanje. To se sklada s trditvami, da prijateljstvo temelji na medsebojnem spoštovanju (Kapor Stanulović, 1991). Poleg tega pa je bilo udeležencem še bolj pomembno, da oseba ni nespoštljiva do njih, kar se je pokazalo pri tem, da so najmanjkrat izbrali tip osebe, ki jih ne spoštuje ne glede na ostale lastnosti.

Če so pomembne koristi prijateljstva med drugim, da nam prijatelji spodbujajo samozavest in občutek dobrega počutja (Hartup in Stevens, 1999), nespoštovanje pa nas prizadane, negativno vpliva na našo samozavest in nam daje občutek manjvrednosti (Key, 2014), potem lahko razumemo, da nam prijatelj, ki nas ne spoštuje, ne prinaša osnovnih koristi, ki jih od prijatelja pričakujemo. To, da se lastnost ne pojavlja velikokrat v literaturi v povezavi s prijateljstvom in da tudi udeleženci v fokusni skupini niso takoj pomislili nanjo, lahko pripišemo temu, da se nam včasih zdi spoštovanje samoumevno. Njegove pomembnosti pa se zavemo komaj ko nas nekdo ne spoštuje. Na to kaže tudi to, da so se udeleženci izogibali izbiri oseb, ki jih ne spoštujejo in da kar 25 oseb ni nikoli izbralo osebe s to lastnostjo.

Če sami spoštujemo svoje prijatelje, imamo do njih pozitiven odnos, občudujemo njihove poglede in čustva ter cenimo njihove sposobnosti in kvalitete, je težko verjeti, da od njih ne pričakujemo tega v zameno. Ravno zaradi tega, ker jih spoštujemo in cenimo, si želimo biti njihovi prijatelji. Če nam oni tega ne vračajo, se hitro počutimo nespoštovane in dvomimo v pristnost prijateljskega odnosa. To se sklada s teorijo, da je osnova prijateljstva recipročni altruizem pri katerem pričakujemo od prijatelja, da se bo do nas vedel tako kot se mi do njega. Ne le, da nam bo pomagal v nesreči ampak tudi, da nam bo s svojim vedenjem kazal spoštovanje. Fehr (1996) je kot enega izmed štirih najpomembnejših faktorjev pri izbiri prijateljev definirjal dejstvo, da smo tudi mi tej osebi všeč. To kaže, da je prijateljstvo že v osnovi dvostranski odnos v katerem ni prostora za nespoštovanje z ene strani.

Kot pomembni lastnosti pri prijateljih sta se izkazali tudi zanesljivost in zaupanje, kar se sklada s teorijo in dosedanjimi raziskavami (Buss, 2009; Roffey, Tarrant in Majors, 1994; Korbar, 2014). Evolucijska psihologija zanesljivosti pripisuje velik pomen, saj nam to, da se lahko na osebo zanesemo, pomaga v trenutkih, ko res potrebujemo pomoč. Kot pravi Buss (2009), smo vsi že kdaj imeli prijatelje na katere se v ključnih trenutkih nismo mogli zanešati, kar nam je lahko otežilo življenje. To da nekdo skrbi za nas, ko smo bolni ali nam posodi denar, ko nimamo niti za hrano sta le dva primera, ki kažeta, da je to, da se na osebo lahko zanesemo, pomembno tudi v današnjem času. Poleg tega, da si prijatelja med

seboj stojita ob strani, pa mora med njima obstajati tudi zaupanje, da si bosta med seboj pomagala. Le tako lahko obstaja socialna izmenjava, ki ne poteka istočasno. Cosmides in Tooby (1992) na principu zaupanja razlagata recipročni altruizem, ki je tesno povezan s prijateljskimi odnosi.

S tem, da sklepamo prijateljstva s sebi podobnimi (Brehm, 1985; Korbar, 2014; Woolsey in McBain, 1987), so se strinjali vsi udeleženci fokusne skupine, vendar je iz odgovorov v drugem delu razvidno, da posamezniki temu ne namenijo največje pozornosti. Opazimo lahko tudi, da jim ni tako pomembno, če oseba nima skupnih interesov ali vrednot, kar se je pokazalo tako pri izbiranju lastnosti kot pri fokusni skupini v kateri je bilo izraženo mnenje, da lahko kljub nepodobnosti z osebo sklenemo dobro prijateljstvo.

Da dajemo pri prijateljih večji pomen osebnostnim značilnostim (Lewis, 2011), kot ostalim lastnostim, se je pokazalo že pri fokusni skupini, kjer so posamezniki poudarjali lastnosti kot so zanesljivost, zaupanje, iskrenost in empatičnost. Ravno tako je bilo med vsemi lastnostmi, ki so jih udeleženci omenili več osebnostnih lastnosti kot drugih značilnosti. Ostalim značilnostim kot so denar, zunanji videz in inteligentnost so pripisali manjši pomen oziroma so poudarili, da se njim osebno te lastnosti ne zdijo pomembne. To se je pokazalo tudi pri izbiri lastnosti, kjer so posamezniki najmanjkrat izbrali te lastnosti. Da oseba ni inteligentna in nima denarja, tudi ni negativno vplivalo na izbiro pri prijateljih, saj so posamezniki ti lastnosti izbrali največkrat v primerjavi z ostalimi.

Manjši pomen inteligentnosti, zunajnega videza in denarja pa je lahko posledica tega, da v osnovi iščemo osebo, ki nam je podobna, saj se bolje ujamemo s prijatelji, ki so nam podobni. Pri tem pa ne gre samo za osebnostne lastnosti in vrednote ampak naj bi si bili prijatelji bolj podobni tudi v fizičnem izgledu (Cash in Derlega, 1978).

Zunanji videz se je pri udeleženkah ženskega spola izkazal za manj pomembnega, saj so raje izbrale tip osebe, ki ni lepega zunanjega videza kot pa osebo, ki nima podobnih interesov ali vrednot. Drugače je bilo pri udeležencih moškega spola. Pri izbiri lastnosti, ki so jim pomembne je bil zunanji videz na predzadnjem mestu, pri izbiri nezaželenih lastnosti pa so raje izbrali osebo s katero nimajo skupnih interesov ali vrednot kot pa osebo, ki ni lepega zunanjega videza. To lahko povežemo z odgovori v fokusni skupini, kjer je eden izmed udeležencev rekel, da na prijateljice nasprotnega spola gleda kot na potencialne partnerke. Rezultati se skladajo tudi s podobnimi raziskavami, ki so pokazale, da moški v primerjavi z ženskami fizičnemu izgledu namenijo večji poudarek (Lewis, Conroy Beam, Al Shawaf, Raja, DeKay in Buss, 2011).

5 SKLEPI

Prijateljstvo je eden izmed najbolj univerzalnih, pogostih in pomembnih odnosov v našem življenju ter ima pomemben vpliv na nas. Ravno zaradi tega sem želela k temu področju dodati nove ugotovitve, ki bi predstavile, kaj so tiste lastnosti, ki si jih pri prijateljih želimo in na katere smo pozorni pri sklepanju prijateljstev.

Ugotovila sem, da so lastnosti, ki si jih želimo pri prijateljih številčne in raznolike. Potrdila se je trditev, da prijateljstvo temelji na medsebojnem spoštovanju, saj je bilo ravno spoštovanje lastnost, ki so jo udeleženci največkrat izbrali. Med pogostimi izbirami sta se pojavila tudi zaupanje in zanesljivost, ki kažeta na to, da je ena najpomembnejših funkcij prijateljstva, da lahko osebi zaupamo in se zanesemo nanjo, da nam bo stala ob strani, ko jo bomo potrebovali. Med zaželenimi lastnostmi lahko najdemo še iskrenost in empatičnost ter podobnost vrednot in interesov. Slednji sta se sicer izkazali za zaželeni vendar nadomestljivi lastnosti. Lastnosti, ki so bile manjkrat izbrane so bile inteligentnost, zunanji videz in denar, pri tem, da so udeleženci moškega spola zunanjemu videzu dali večji poudarek.

Sama bi tako zaključila, da je temelj prijateljstva medsebojno spoštovanje, pomembna pa sta tudi zaupanje in zanesljivost. Vse ostale lastnosti so zaželjene vendar lahko njihovo odsotnost ali prisotnost nezaželenih lastnosti ob pravi osebi tudi spregledamo.

Pravi prijatelji so ena izmed najpomembnejših stvari, ki jih v življenju potrebujemo, zato moramo biti pozorni, da res izberamo prave.

“Od vsega kar ti modrost nakloni za popolnoma srečno življenje, je največ vredno, da imaš prijatelja” (Epikur) – pravega prijatelja.

6 VIRI IN LITERATURA

- Ahlin, M., Bokal, L., Gložančev, A., Hajnšek-Holz, M., Humar, M., Keber, J. idr. (1994). *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: DZS.
- Alexander, R. D. (1987). *The Biology of Moral Systems*. Hawthorne: Aldine de Gruyter.
- Angelo, G. (2014). *Social Skills: The Modern Skill for Success, Fun, and Happiness Out of Life*. USA: CreateSpace Independent Publishing Platform.
- Annis, D. (1987). The Meaning, Value, and Duties of Friendship. *American Philosophical Quarterly* 24(4), 349-356.
- Berndt, T. J. (1982). The Features and Effects of Friendship in Early Adolescence. *Child Development*, 53, 1447-1460.
- Berndt, T. J. (1992). Friendship and Friends' Influence in Adolescence. *Sage Publications*, 1(5), 156-159.
- Brehm, S. S. (1985). *Intimate relationships*. New York: McGraw-Hill.
- Buss, D. M. (2009). *Evolutionary psychology: The new science of the mind* (3rd ed). Boston: Pearson Education.
- Cashdan, E. (1989). Hunters and gatherers: Economic behavior in bands. V S. Plattner (ur.), *Economic Anthropology* (str. 21-48). Stanford: Stanford University Press.
- Chan, Y. K. in Lee, R. P. L. (2006). Network size, social support and happiness in later life: A comparative study of Beijing and Hong Kong. *Journal of Happiness Studies*, 7, 87-112.
- Cosmides, L. in Tooby, J. (1992). Cognitive adaptations for social exchange. V J. Barkow, L. Cosmides v J. Tooby (ur.), *The adapted mind* (str. 163-228). New York: Oxford University Press.
- DeScioli, P. in Kurzban, R. (2009). The Alliance Hypothesis for Human Friendship. *Plos One*, 4(6). doi: 10.1371/journal.pone.0005802
- De Wall, F. (1982). *Chimpanzee politics: Sex and power among apes*. Baltimore: John Hopkins University Press.
- Epikur. *Pregovori in verzi o prijateljstvu*. Pridobljeno 14.7.2015 s <http://www.pregovor.com/kategorije/prijateljstvo.html>
- Erwin, P. (1998). *Friendship in childhood and adolescence*. New York: Routledge.
- Fehr, B. (1996). *Friendship Processes*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Firestone, L. (2015). *5 Ways to Build Trust and Honesty in Your Relationship*. Pridobljeno 21.7.2015 s <https://www.psychologytoday.com/blog/compassion-matters/201506/5-ways-build-trust-and-honesty-in-your-relationship>
- Gaulin, S. in McBurney, D. (2004). *Evolutionary psychology* (2nd ed). Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Education.
- Ghosh, S.. *Citati o prijateljstvu*. Pridobljeno 2.8.2015, s <http://svetbesed.si/?view=items&subcat=59>
- Hartup, W. in Stevens, N. (1999). Friendship and Adaptation Across the Life Span. *Current Directions in Psychological Science* 8(3), 76-79. doi: 10.1111/1467-8721.00018

- Holt-Lunstad, J., Smith, T. B. in Layton, J. B. (2010). Social Relationships and Mortality Risk: A Meta-analytic Review. *PLoS Med* 7(7). doi: 10.1371/journal.pmed.1000316
- Kapor Stanulović, N. (1991). Razvojno psihološki značaj prijateljstva u adolescenciji. *Pedagoška stvarnost*, 7-8, 72-76.
- Key, K. (2014). *How to Get the Respect You Secretly Crave*. Prodobljeno 24.7.2015 s <https://www.psychologytoday.com/blog/counseling-keys/201410/how-get-the-respect-you-secretly-crave>
- Kohlberg, L. (1984). *The psychology of moral development: the nature and validity of moral stages*. Michigan: Harper & Row.
- Konda, D. (1996). *Prijateljstvo in medsebojni odnosi*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Korbar, N. (2014). *Lastnosti, ki jih cenimo pri prijateljih v različnih razvojnih obdobjih*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Košir, K. (2001). Pregled preučevanja vrstniških odnosov pri šolskih otrocih in mladostnikih. *Anthropos*, 1-2, 111-140.
- Krnjajić, S. (1990). *Dečja prijateljstva*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
- Lewis, D. M. G., Conroy Beam, D., Al Shawaf, L., Raja, A., DeKay, T. in Buss, D. M. (2011). Friends with Benefits: The Evolved Psychology of Same- and Opposite-Sex Friendship. *Evolutionary Psychology*, 9(4), 543-563. Pridobljeno 24.8.2015 s <http://www.epjournal.net/articles/friends-with-benefits-the-evolved-psychology-of-same-and-opposite-sex-friendship/getpdf.php?file=EP09543563.pdf>
- Lewis, D. M. G., Al-Shawaf, L., Russell, E. M. in Buss, D. M. (2015). Friends and happiness: An evolutionary perspective on friendship. V D. Meliksah (ur.), *Friendship and happiness: across the life-span and cultures*. Arizona: Springer.
- Lickerman, A. (2013). *The True Meaning of Friendship*. Pridobljeno 20.8.2015 s <https://www.psychologytoday.com/blog/happiness-in-world/201312/the-true-meaning-friendship>
- McAndrew, R. (2015). *Friendship group motives for alcohol consumption: A midstream social marketing approach*. Doktorska disertacija, Queensland: Queensland University of Technology: QUT Business School.
- McDonald, N. M. in Messinger, D. S. (2011). The development of empathy: How, when, and why. V A. Acerbi, J. A. Lombo in J. J. Sanguinetti (ur.), *Free will, Emotions, and Moral Actions: Philosophy and Neuroscience in Dialogue*. IF-Press.
- Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (ur.). (2004). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni Inštitut Filozofske fakultete.
- Papalia, D (2003). *Otrokov svet*. Ljubljana: Educy.
- Price Mitchell, M. (2014) *The Language of Respect*. Prodobljeno 12.7.2015 s <https://www.psychologytoday.com/blog/the-moment-youth/201402/the-language-respect>
- Reisman, J. M. (1979). *Anatomy of friendship*. New York: Irvington.
- Rich Harris, J. (2006). *Otroka oblikujejo vrstniki*. Ljubljana: Orbis.

- Roberts, G. (2008). Evolution of direct and indirect reciprocity. *Proceedings of the Royal Society B- Biological Sciences*, 275, 173-179.
- Roffey, S., Tarrant, T. in Majors, K. (1994). *Young friends: schools and friendship*. New York: Cassell.
- Seyfarth, R. M. in Cheney, L. C. (2012). The Evolutionary Origins of Friendship. *Annual Review of Psychology* 63, 153-177. doi:10.1146/annurev-psych-120710-100337
- Taylor, S. (2012). *Slighting – The Dangers of Being Disrespected*. Pridobljeno 15.8.2015 s <https://www.psychologytoday.com/blog/out-the-darkness/201201/slighting-the-dangers-being-disrespected>
- Tooby, J. in Cosmides, L. (1996). Friendship and the banker's paradox: Other pathways to the evolution of adaptations for altruism. *Proceedings of the British Academy*, 88, 119-143.
- Tullberg, J. (2004). On Indirect Reciprocity: The Distinction between Reciprocity and Altruism, and a Comment on Suicide Terrorism. *The American Journal of Economics and Sociology*, 63(5), 1193-1212.
- Wellman, H. M., Cross, D. in Watson, J. (2011). Meta-analysis of theory-of-mind development: The truth about false belief. *Child Development*, 72, 655-684.
- Wilkinson, G. W. (1984). Reciprocal food sharing in vampire bat. *Nature*, 308, 181-184.
- Woolsey, L. K. in McBain, L. L. (1987). Women's networks: Strengthening the bonds of friendship between women. V K. Storrie (ur.), *Women: Isolation and bonding* (59-76). Toronto, Ontario: Methuen.
- Zupančič, M. (ur.). (1999). *Razvojnopsihološke značilnosti različno starih otrok ob vstopu v šolo*. Ljubljana: i2.

PRILOGE

Polstrukturiran intervju za fokusno skupino

Priloga A

Na katere lastnosti so po vašem mnenju posamezniki pozorni pri sklepanju prijateljstev?

Katere lastnosti so vam pomembne pri prijateljih?

Katera lastnost se vam zdi najpomembnejša?

Če pomislite nazaj na situacije kot so na primer prvi dan gimnazije, faksa... kaj so bile značilnosti oseb s katerimi ste se kasneje spoprijateljili? Kaj vas je pri njih pritegnilo?

So katere lastnosti, ki vam sicer niso pomembne, vendar imate občutek, da so pomembne drugim?

Katere lastnosti menite, da bi evolucijsko lahko bile pomembne za izbiro prijateljev?

Katere lastnosti prijateljev so nam včasih prinašale koristi? Zaradi kakšnih prijateljev bi lahko imeli večje možnosti preživetja?

Katere lastnosti pri prijateljih nam lahko v današnjem svetu prinašajo koristi?

Lahko skupaj izoblikujete seznam desetih lastnosti, ki se vam zdijo najbolj pomembne.

Sem študentka dodiplomskega študija Biopsihologija. Trenutno delam diplomsko nalogo o lastnostih pri prijateljih, pri kateri potrebujem Vašo pomoč. Pred Vami je vprašalnik, ki se nanaša na temo moje raziskovalne naloge. Prosim, da odgovarjate iskreno in spontano. Brez skrbi, Vaši odgovori bodo ostali popolnoma anonimni in bodo uporabljeni izključno v namen raziskovalne naloge.

Spol: Ž M

Starost:

Izmed naslednjih profilov oseb izberite 2 tipa osebe, ki bi ju najraje imeli za prijatelja. Za lastnosti, ki pri posameznem profile niso definirane predpostavljajte, da so povprečno izražene. Pri vsakem vprašanju izberite DVA tipa osebe. Če vam noben ne ustreza izberite tista dva, ki se vam zdita najbližje temu kar želite.

- a. Oseba ima podobne vrednote, skupne interese, ni lepega videza in ni inteligentna.
 - b. Oseba ima veliko denarja, je empatična, te ne spoštuje in ni iskrena.
 - c. Oseba je lepega videza, inteligentna, nima podobnih vrednot in ni iskrena.
 - d. Oseba te spoštuje, ji lahko zaupaš, nanjo se ne moreš zanesti in nimata skupnih interesov.
 - e. Na osebo se lahko zanesesh, je iskrena, ima malo denarja in ji ne moreš zaupati.
-
- a. Oseba je iskrena, imata skupne interese, ne moreš ji zaupati in te ne spoštuje.
 - b. Oseba ima veliko denarja, lahko ji zaupaš, ni iskrena in ni lepega videza.
 - c. Na osebo se lahko zanesesh, je lepega videza, nimata podobnih vrednot in nimata skupnih interesov.
 - d. Oseba je inteligentna, empatična, nanjo se ne moreš zanesti in ima malo denarja.
 - e. Oseba te spoštuje, ima podobne vrednote, ni empatična in ni inteligentna.
-
- a. Oseba je iskrena, ima podobne vrednote, ni inteligentna in ni lepega videza.
 - b. Na osebo se lahko zanesesh, lahko ji zaupaš, ni iskrena in ima malo denarja.
 - c. Oseba je inteligentna, empatična, nima podobnih vrednot in nimata skupnih interesov.
 - d. Oseba je lepega videza, ima veliko denarja, te ne spoštuje in ni empatična.
 - e. Oseba ima skupne interese, te spoštuje, ne moreš ji zaupati in ne moreš se nanjo zanesti.
-
- a. Osebi lahko zaupaš, nanjo se lahko zanesesh, ni inteligentna in ima malo denarja.
 - b. Oseba ima veliko denarja, je inteligentna, ni empatična in ne moreš ji zaupati.

- c. Oseba ima podobne vrednote, je lepega videza, te ne spoštuje in nanjo se ne moreš zanesti.
 - d. Oseba te spoštuje, imata skupne interese, ni iskrena in nima podobnih vrednot.
 - e. Oseba je iskrena, empatična, ni lepega videza in nimata skupnih interesov.
-
- a. Oseba je iskrena, lahko ji zaupaš, nima podobnih vrednot in ni empatična.
 - b. Oseba je empatična, ima veliko denarja, ni lepega videza in ne moreš ji zaupati.
 - c. Oseba je lepega videza, inteligentna, ni iskrena in nimata skupnih interesov.
 - d. Oseba ima podobne vrednote, imata skupne interese, te ne spoštuje in nanj se ne moreš zanesti.
 - e. Oseba te spoštuje, nanjo se lahko zanesesh, ima malo denarja in ni inteligentna.